

והדגים שהכל נהיה בדברו³⁹, ואין חילוק בדין זה אם המעטה הוא עב או דק, כל שעיקר המאכל הוא הבשר או הדגים - ברכתו שהכל⁴⁰.
ובחציל אם ניכר מהותו, ברכתו בפה"א.

מקור הברכה

הזכיר מענין מרובה ומועט, ורק בחלוקה השניה דשניהם עיקרים נקט דאזלינן בתר המרובה, עיי"ש. והיינו כנ"ל.

הרי להדיא דשיטת הרב דאם יש עיקר כתבשיל אזלינן בתריה אף שהוא המעוט, ולא אמרינן דאזלינן בתר רוב אלא בב' מיני מאכלים דשניהם עיקרים.

וכדמות ראייה יש דאזלינן בתר הטעם העיקרי אף נגד רוב, מדברי הרמ"א בסי' רד סעיף ו' וזל"ש זגים שנתנו עליהם תאנים לחזק כח היין, אף על פי שהזגין הרוב מכל מקום כל כח התאנים במשקה ואין לברך בורא פרי הגפן, עכ"ד. והיינו דכל שהמין האחד הוא הטעם העיקרי לא אזלינן ביה בתר רוב ומיעוט.

ב. והנה בדין דחמשת מיני דגן אינם בטלים ונחשבים לעולם כעיקר, כלל לן הפרי מגדים בפתיחתו כלל רבא (הוא נדפס לפני סי' רב) והזכרנוהו מספר פעמים, זל"ש בחמשת מיני דגן לא שייך עיקר וטפל, ואדרבה הם העיקר אף שהם המעט, כל שאין לדבק כמבואר בסי' רח סעיף ב' יעויין שם, ומברך עליהם בורא מיני מזונות ונפטר התערובות הרוב, וניתן להם חשיבות הרוב כאילו הם הרוב, אבל לא יותר, וממילא כל התנאים השייכים ברוב שייכים בחמשת מיני דגן, עכ"ל עיי"ש.

הרי דסבירא ליה להפרי מגדים דדין ה' מיני דגן נותן לדגן דין רוב, אך לא מעבר לזה, וכהדגשת הפרי מגדים "אבל לא יותר", ובגוונא דלא מהני רוב לא מהני דין דחמשה מיני דגן. ועיין לעיל ציון 31 שורש סברתו.

ג. להאמור לעיל אות א דמשמעות לשון הרב דבכל גוונא דאתי להכשיר ולתקן לא

39. בדין שניצל יש מבוכה גדולה בין אחרוני זמנינו, דכיון דהבשר עטוף בפירורי לחם ובקמח, נכנס לכאורה תחת דין דכל שיש בו מחמשת מיני דגן מברכין עליו בורא מיני מזונות, מאידך מנהג העולם לברך עליו שהכל. ובין פוסקי זמנינו קיימת מבוכה, יש שכתבו דברכת השניצל בורא מיני מזונות, ויש שחילקו בין אם המעטה עב או דק, לעומתם רבים וגדולים טרחו ליישב מנהג העולם. ואכתוב את הנראה לבאר בעזרת ה' בהלכה זו. א. בשו"ע הרב בדיני עיקר וטפל (סי' ריב ס"א) כתב כל שהוא עיקר ועמו טפילה מברך על העיקר ופוסט את הטפילה, וכו'. אין צריך לומר אם הטפילה מעורבת עם העיקר כגון: א. כל תערובת ב' מינים שהאחד הוא עיקר והב' אינו אלא לתקנו ולהכשירו. ב. או אפילו שניהם עיקר אלא שהאחד מרובה ואחד מועט, שהרוב נחשב עיקר והמועט טפל. עיי"ש דכתב עוד ג' חלוקות אך לא העתקנום כיון שאינם נצרכים לענינינו.

הנה בחלוקה הראשונה כתב הרב ב' מיני מאכלים מעורבים יחד, כאשר האחד תפקידו להטעים ולהכשיר את השני נחשב המאכל המכשיר לטפל, בחלוקה זו לא התייחס הרב אם איירינן שהמאכל הבא להכשיר הוא מרובה או מועט כמו שכתב בחלוקה הב'. ובפשטות משמע דאף אם הוא מרובה נחשב לטפל כיון שעיקרו להכשיר את המאכל השני, אבל בחלוקה הב' דאיירי דשני מיני המאכלים שניהם עיקרים שפיר כתב הרב דצריך להתייחס למין שהוא רוב.

ועיין בסידור הרב פ"ג ה"א דכתב נמי לב' חלוקות הנ"ל, וגם שם בחלוקה הראשונה לא

אזלינן ביה בתר רוב ומיעוט יעויין שם, והוא כמסקנת ההלכה כאן.

וכבר כתבנו לעיל בשם הפרי מגדים דדין דגן שוה לדין רוב וכל היכא דלא אזלינן בתר רוב לא אזלינן בתר מין דגן. אם כן כאשר הדגן בא להכשיר את המאכל לא אזלינן בתריה ונחשב לטפל, והיינו כשיטת שו"ע הרב.

ו. אלא שיש לעיין טובא אם אכן זוהי דעת המ"ב, דעל פי המבואר הכא, כל הבא לתקן ולהכשיר את המאכל אפילו הוא דגן ואפילו הוא רוב אינו נחשב לעיקר ולא אזלינן בתריה.

ויעויין בסי' רח בשער הציון אות יג דמשמע דמצדד דכשיש בתבשיל רוב דגן אפילו בא לדבק נחשב הדגן לעיקר ואזלינן בתריה. חזינו להדיא דאפילו בא לדבק שאינו לכוונת אכילה כלל אזלינן בתר רובא, אם כן כל שכן בבא להכשיר ולהטעים את המאכל שהוא נחשב לכוונת אכילה, בעינן למיזל אבתריה, ועייין.

ז. והנה אף שדברי המ"ב צריכים ביאור, מכל מקום בדין שניצל נראה דאף הוא סבירא ליה דברכתו שהכל. דבדין שקדים המחופין בסוכר בסי' רד כתב הפרי מגדים (בא"א ס"ק כה) וז"ל שכתב אליה רבה אות יז בשם שיירי כנסת הגדולה, שקדים המחופין לגמרי בצוקר פרי העץ, יעו"ש. ובאמת חיפוי זה לא מעלה ולא מוריד, ויראה אף שצוקר הרבה מהפרי כהאי גוונא הפרי עיקר, עכ"ל הפמ"ג והעתיקו המ"ב (סי' רד ס"ק נא) לדינא עיי"ש. חזינו הכא דחיפוי העשוי לצורך המאכל אינו נידון בדין רוב ומיעוט, וכלשון הפמ"ג "חיפוי זה לא מעלה ולא מוריד", אם כן אף אי נימא דבתערובת - אפילו העשויה לדבק - אם היא רוב אזלינן בתריה וכבסי' רח, מכל מקום בחיפוי חזינו להדיא דס"ל להמ"ב - דהעתיק להפמ"ג - דלא אזלינן ביה בתר רוב. אם כן חמשת מיני דגן דנחשבים כרוב

אזלינן בתר רוב ומיעוט, אם נימא דס"ל להרב כהפמ"ג דמיני דגן דין רוב להם, נמצא דבכל גוונא שהמין דגן אתי לתקן ולהכשיר המאכל לא ניזיל בתריה כהיכי דלא אזלינן בתר רוב, והמין דגן לטפל יחשב.

אם כנים אנו בהנ"ל - שניצל - דהמין דגן (קמח, פירורי לחם) שבו - אף שיש בו טעם - מכל מקום עיקרו לתקן ולהכשיר את המאכל, ועיקר התבשיל וטעמו הוא הדגים או הבשר - ברכתו שהכל - והמין דגן הוי טפל ונפטר בברכת העיקר.

ד. ואין להקשות דבחלוקה הג' כתב הרב דכל שיש מין דגן בתערובת אזי אפילו המיעוט נחשב לעיקר. דבחלוקה הנ"ל איירי הרב בתבשיל שיש בו תערובת מינים, וכעין תבשיל של פתיתי עיסה וחתוכות תפוחי אדמה, דאי לאו מין דגן נחשב המין שהוא הרוב לעיקר, בהא כתב הרב דאם יש בו מין דגן אזי אפילו הוא המיעוט הוא העיקר, אבל בתבשיל שלא אתי הדגן אלא לתקן ולהכשיר את המין השני אין הדגן נחשב לעיקר ובטל למין השני.

ה. ובשיטת המשנה ברורה יש לעיין דהנה בסי' ריב סק"א כתב המ"ב כל תערובות שני מינים, שהאחד הוא עיקר והשני אינו בא אלא לתקנו ולהכשירו. או אפילו שניהם עיקרים, אלא שהאחד מרובה מחבירו הרוב הוא העיקר, עכ"ל. הרי שכתב ב' חלוקות, ובחלוקה הראשונה שהאחד בא לתקן ולהכשיר לא הזכיר מענין רוב ומיעוט, ורק בחלוקה השניה דמיירי בגוונא דשניהם עיקרים הזכיר דהרוב הוא העיקר, והיינו כמו שנתבאר בשיטת הרב דכל שבא לתקן ולהכשיר המאכל, נחשב הדבר המכשיר לטפל ולא אזלינן ביה בתר רוב ומיעוט.

ועיין עוד בסימן רב בבאור הלכה ד"ה ואם הרוב שכר וכו' דביאר שם להדיא לגבי יין בשם הרשב"א בתשובה והעתיקו התשב"ץ דכל היכא דאתי להשכיח את המין השני לא

שניצל במוסדות ומסעדות

כה. במוסדות, מסעדות, אולמות, מצוי שמרדדים השניצל דק דק ועוטפים אותו בשכבה עבה של קמח ופירורי לחם, כדי שהמנה תראה גדולה ומכובדת, ויהא בה יותר מה לאכול.

א. ברור לו שעיקר המאכל הוא המעטה, נחשב המעטה לעיקר, וברכתו בורא מיני מזונות⁴¹.

ב. מסופק אם עיקר המאכל הוא המעטה או הבשר, *ברכתו שהכל⁴², וטוב להחמיר שלא לאכול כי אם בתוך הסעודה⁴³.

או שיברך על מין שברכתו מזונות ועל מין שברכתו שהכל ויפטור התבשיל ממה נפשך⁴⁴.

ג. היה השניצל עשוי בצורה ביתית, ברכתו שהכל.

חטיף מתערובת דגנים [פיצי אורז]

כו. חטיפים למיניהם העשויים מתערובת מיני דגנים ויש בהם מחמשת מיני דגן, אם המיני דגן מעורבים בהם לטעם ולמאכל - ברכת התערובת בורא מיני מזונות.

מקור הברכה

הנלענ"ד בס"ד. ודין תציל כדין שניצל, ובניכר מהותו ברכתו בפה"א, כמבואר בס"ר ב ס"ז ובמ"ב ס"ק מב.

40. מבואר בהרחבה לעיל ציון 39 עיי"ש.

41. על פי המבואר סימן רח סעיף ב ומ"ב ס"ק ז, וכ"ה בסדור הרב פ"ג ה"ב.

42. עיין לעיל ציון 39 דהארכנו דמעטה אינו תערובת, וכל שבא לצורך הבשר, הבשר עיקר ואין במעטה דין דכל שיש בו מין דגן מברכין עליו. ועל כן אם ספק לו מה העיקר דינו ככל ספק דבדיעבד ברכתו שהכל ויוצא בזה ידי חובתו.

43. עצה זו נמצאת בסימן רח סעיף ג לגבי ספק אחר, והדברים נכונים אף כאן.

44. גם כעין עצה זו מצאנו מספר פעמים עיין סימן רב סעיף יא ובעוד מקומות.

וכמ"ש הפמ"ג (העקנהו לעיל אות ב), אם הם חיפוי לתבשיל לא אזלינן בתרייהו כהיכי דלא אזלינן בתר רוב. והדרנא לדינא דילן - שניצל - שיש לו חיפוי מחמשת מיני דגן, לא אזלינן בחיפוי בתר דין חמשת מיני דגן כהיכי דלא אזלינן בחיפוי בתר דין רוב.

ח. להאמור יראה, דאין חילוק בין אם החיפוי הוא עב או דק, כל שהוא בא כחיפוי להטעים ולהכשיר את המאכל המחופה, לא אזלינן ביה לא בתר רוב ולא בתר חמשת מיני דגן. ועל פי הדברים האלה נכתבה ההלכה בפנים דכל שניצל בין אם המעטה עב או שהוא דק ברכתו שהכל, ודין זה מוסכם הן לשיטת המ"ב והן לשיטת הרב.

והיה מהצורך להאריך בכל זה לפי שיש שכתבו בזה דברים אשר כפי הנראה לכאורה המה שלא בדקדוק כה"צ, ע"כ העליתי את